

Irodalom államvizsga-tételek (és kötelező olvasmányok)

KRE BTK Magyar Irodalomtudományi Tanszékcsoport

Régi magyarországi irodalom

- 1. Janus Pannonius** (*epigrammái, A Narni-beli Galeottóhoz, Andrea Mantegna paduai festő dicsérete, A lázbeteg Janus a táborozó Baláznak, Búcsú Váradtól, Mikor a táborban megbetegedett, Saját lelkéhez, Dicsőítő ének a veronai Guarinóhoz, levelek*.) KLANICZAY T., J. P., *Mo-i hum.*, 1982, 9-67, 75-78, 80-84, 101-110, 142-175, 200-213. (Vagy: HUMANISTA SZGY, 1998.) Janus Pannonius beszédei és levelei az interneten: <http://www.mek.oszk.hu/05900/05949/index.phtml>; válogatott versei: <http://mek.oszk.hu/00600/00687/index.phtml> KÉZIKÖNYV, I, 226-246; PAJORIN Klára, *Janus Pannonius és Mars Hungaricus = Klaniczay Emlékkönyv. Tanulmányok Klaniczay Tibor emlékezetére*, szerk. Jankovics József, Bp., 1994, 57-72.; JANKOVITS László, *Accessus ad Janum*, Bp. 2002. 71–82, 117–221., RITOÓKNÉ SZALAY Ágnes, *Nympha super ripam Danubii*, Bp. 2002. 23–44.
- 2. Balassi Bálint** BALASSI Bálint *Összes művei II, Prózai művek*, kiad. Eckhardt Sándor, Bp., 1955; BALASSI Bálint-DOBOKAI Sándor, *Tíz okok*, kiad. Hargittay Emil, Bp. 1998; GYARMATI BALASSI Bálint *Énekei*, kiad. Kőszeghy Péter és Szabó Géza, Bp., 1986; BALASSI Bálint *Versei*, kiad. Kőszeghy Péter és Szentmártoni Szabó Géza, Bp., 1994; BALASSI Bálint, *Szép magyar komédia*, kiad. Kőszeghy Péter és Szabó Géza, Bp., 1990. A Szép magyar komédia az interneten: <http://mek.oszk.hu/00600/00610/index.phtml>, Balassi versei az interneten: <http://magyar-irodalom.elte.hu/gepesk/bbom/> vagy <http://www.mek.iif.hu/porta/szint/human/szepirod/magyar/balassi/enekei.hun> KÉZIKÖNYV, I, 1964, 448-480; KLANICZAY Tibor, *A szerelem költője = K. T., Reneszánsz és barokk*, Bp., 1961, 183-295; ECKHARDT Sándor, *Balassitanulmányok*, kiad. Komlovszki Tibor, Bp., 1972; KLANICZAY Tibor, *A neoplatonizmus szépség- és szerelemfilozófiája a reneszánsz irodalomban = K. T., Hagyományok ébresztése*, Bp., 1976, 311-326; Amedeo DI FRANCESCO, *A pásztorjáték szerepe Balassi Bálint költői fejlődésében*, Bp., 1979; HORVÁTH Iván, *Balassi költészete történeti poétikai megközelítésben*, Bp., 1982; VARJAS B., *A m. reneszánsz irod.*, 1982, 286-346; KOMLOVSZKI Tibor, *A Balassi-vers karaktere. Tanulmányok*, Bp., 1992, 7-65; PIRNÁT Antal, *Balassi Bálint poétikája*, Bp., 1996.; valamint a Kőszeghy-Szabó-féle kiadások kísérőtanulmányai. Szentmártoni Szabó Géza, *Balassi kötetkompozíciójának rejtelsei*: <http://epa.oszk.hu/00000/00001/00010/szabogez.htm> ; Jakab László – Bölcskei András: Balassi-szótár: <http://mek.oszk.hu/01300/01363/index.phtml> ; *Történetei* 2007, 351-362.
- 3. A magyar reformáció irodalma (Károlyi Gáspár, Szenci Molnár Albert)** ZVARA Edina, *Az keresztyén olvasóknak". Magyar nyelvű bibliafordítások előszavai és ajánlásai a 16-17. századból*, 2003. 35-66, 171-188. (Komjáti B., Pesti G., Sylvester J. és a vizsolyi Biblia előljáró beszédei), valamint részletek a bibliafordításokból. Pesti Gábor fabulái az interneten: <http://mek.oszk.hu/00600/00660/index.phtml> ; *Szenci Molnár Albert válogatott művei*, kiad. Vásárhelyi Judit, Bp. 1976. 49–195, 223–255, 391–420, 467–551. – Szenci Molnár Albert írásaiból: *Magyar gondolkodók 17.*

század, kiad. Tarnóc Márton, Bp., 1979 [Magyar remekírók], 389–435, 469–474. – *Szenci Molnár Albert naplója*, közléteszi SZABÓ András, Bp. 2003. KÉZIKÖNYV, I, 1964, 294-303, 311-322, 336-339; HORVÁTH J., *Ref.*, 1957, 316-323; SZABÓ András, *Károlyi Gáspár Vizsolyi Bibliája* = utószó a Vizsolyi Biblia hasonmás kiadásához, Bp., 1990 (2. kiad.), P. VÁSÁRHELYI Judit, *Szenci Molnár Albert pályája*, *Theologiai Szemle* 1984. 153–159. – IMRE Mihály, *Szenci Molnár Albert: Dictionarium Latinoungaricum*, kísérőtanulmány a szótár facsimile kiadásához, Bp. 1990.

4. **Zrínyi Miklós** *Zrínyi Miklós összes művei*, I., kiad. Klaniczay Tibor, Bp. 1958. 11–33, 361–404; vagy <http://mek.niif.hu/01100/01137/index.phtml>
KLANICZAY Tibor, *Zrínyi Miklós*, 2. átdolg. kiad., Bp. 1964. 19–74, 318–385, 490–550, 694–804. – KOVÁCS Sándor Iván, *A lírikus Zrínyi*, Bp. 1985. 167–245, 261–297. – ZRINYI Miklós, *Szigeti veszedelem*, szerk. Király Erzsébet, Bp. 1993. [Matúra klasszikusok, 10], a szerkesztő jegyzeteivel és bevezető tanulmányával: 2–17. – *Zrínyi Miklós prózai munkái*, kiadta KULCSÁR Péter, Bp. 2004. 168–227. – KLANICZAY Tibor, *Zrínyi helye a XVII. század politikai eszméinek világában*, in: *Pallas magyar ivadékai*, Bp. 1985. 153–211. – *A magyar irodalom története. I. A kezdetektől 1800-ig*, szerk. Jankovits László, Orlovszky Géza, Bp., 2007, 438-466, 467-486, 487-500.
5. **Gyöngyösi István** GYÖNGYÖSI István, *Márssal társolkodó Murányi Vénus*, kiadta JANKOVICS József és NYERGES Judit, Bp. 1998.; u. ő, *Porábúl megéledett Főnix avagy Kemény János emlékezete*, kiadta JANKOVICS J. és NYERGES J., Bp. 1999. – Lásd még: <http://www.hik.hu/index.asp?r=90,261&a=1&oid=94> és <http://www.hik.hu/index.asp?r=90,261&a=1&oid=88b>
KIBÉDI VARGA Áron, *Retorika, poétika, műfajok. Gyöngyösi István költői világa*, It 1983. 545–591. – KOVÁCS Sándor Iván, *Gyöngyösi Kemény-eposzának Zrínyi-imitációi*, ItK 1985. 389–413. – *A magyar irodalom története. I. A kezdetektől 1800-ig*, szerk. Jankovits László, Orlovszky Géza, Bp., 2007, 514-538.

Klasszikus magyar irodalom

6. **A felvilágosodás és a XIX. század lírája** (Csokonai Vitéz Mihály: *Az én poézisom természete, A tihanyi ekhóhoz, A reményhez, A boldogság, Új esztendei gondolatok*, Kölcsey Ferenc: *Himnusz, Vanitatum vanitas, Zrínyi éneke, Csolnakon, Minden órámban*, Vörösmarty Mihály: *Földi menny, Az élő szobor, A merengőhöz, Gondolatok a könyvtárban, Előszó*, Petőfi Sándor: *A természet vadvirága, Egy telem Deberecenben, A négyökrös szekér, a Felhők-ciklus, A XIX. század költői*, Arany János: *Letésem a lantot, Kertben, A lejtőn, Vojtina Ars poétikája, a „Kapcsos könyv” balladái és lírája*, Vajda János: *A virrasztók, Luzitán dal, Rozamunda, Az üstökös, Harminc év után*)
7. **A felvilágosodás és a XIX. század verses epikája** (Fazekas Mihály: *Lúdas Matyi*, Csokonai Vitéz Mihály: *Dorottya*, Vörösmarty: *A két szomszédvár*, Petőfi Sándor: *János vitéz, Az apostol, Bolond Istók*, Arany János: *Keveháza, a Toldi-trilógia, A nagyidai cigányok, Bolond Istók I-II.*, Arany László: *Délibábok hőse*)
8. **A felvilágosodás és a XIX. század szépprózája** (Kármán József: *Fanni hagyományai*, Jósika Miklós: *Abafi, A csehek Magyarországon* [1 mű választandó], Eötvös József: *A karthausi, A falu jegyzője, Magyarország 1514-ben* [2 mű választandó], Jókai Mór: *Egy magyar nábob, A kőszívű ember fiai, Az arany ember* [2 mű választandó], *Az istenhegyi székely leány, A tengerszem tündére*, Kemény Zsigmond: *Özveggy és leánya, Zord idő* [1 mű választandó], *Alhikmet, a vén törpe*, Gyulai Pál: *Egy régi udvarház utolsó gazdája*, Mikszáth Kálmán: *Új Zrínyiász, Beszterce ostroma, A Noszty fiú esete Tóth Marival* [2 mű választandó], *A jó palócok [A néhai bárány, Timár Zsófi özvegysége, A bági csoda, Hova lett Gál Magda, A szegény Gélyi János lovai]*, Gárdonyi Géza: *Az én falum [Március, A táltos ember, Október, Kevi Pál halála, Micó]*, Ambrus Zoltán: *Ninive pusztulása, Alkonyat*, Ambrus Zoltán: *Midas király vagy Gozdsu Elek: Köd*, Lovik Károly: *Az igazságról, Árnyéktánc*)
9. **A felvilágosodás és a XIX. század drámairodalma** (Bessenyei György: *A filozófus*, Katona József: *Bánk bán*, Kisfaludy Károly: *A kérők, Stibor vajda*, Vörösmarty Mihály: *Csongor és Tünde*, Teleki László: *A kegyenc*, Szigligeti Ede: *Liliomfi*, Madách Imre: *Az ember tragédiája*, Csiky Gergely: *A nagymama*)
10. **A felvilágosodás és a XIX. esztétikai és kritikai gondolkodása** (Erdélyi János: *Egyéni és eszményi, Arany János kisebb költeményei, Egy századnegyed a magyar szépirodalomból* [2 mű választandó], Bajza József: *A regény-költészetéről*, Kölcsey Ferenc: *Nemzeti hagyományok*, Kemény Zsigmond: *Élet és irodalom vagy Eszmék a regény és dráma körül vagy Arany „Toldi”-ja* [2 mű választandó], Arany János: *Naiv eposzunk, A magyar nemzeti vers-idomról* [1 mű választandó], Péterfy Jenő: *Jókai Mór, A tragikum* [1 mű választandó], Gyulai Pál: *Petőfi Sándor és lírai költészetünk*)

Általános szakirodalom:

- A magyar irodalom története*, főszerk. SZEGEDY-MASZÁK Mihály, Gondolat Kiadó, Budapest 2007. I. kötet: A kezdetektől 1800-ig, szerk. JANKOVITS László, ORLOVSZKY Géza, II. kötet: 1800-1919-ig, szerk. SZEGEDY-MASZÁK Mihály, VERES András.
- BÍRÓ Ferenc, *A felvilágosodás korának magyar irodalma*, Bp., 1998.
- DÁVIDHÁZI Péter, *Egy nemzeti tudomány születése. Toldy Ferenc és a magyar irodalomtörténet*, Akadémiai – Universitas, Bp., 2004.
- HORVÁTH János, *A magyar irodalom fejlődéstörténete*, Bp., 1980.
- KOROMPAY H. János, *A „jellemzetes” irodalom jegyében. Az 1840-es évek irodalomkritikai gondolkodása*, Akadémiai – Universitas, Bp., 1998.
- Magyar színháztörténet 1790-1873*, szerk. KERÉNYI Ferenc, Bp., 1990.
- S. VARGA Pál, *A nemzeti költészet csarnokai. A nemzeti irodalom fogalmi rendszerei a 19. századi magyar irodalomtörténeti gondolkodásban*, Bp., 2005.
- SZAJBÉLY Mihály, *„Idznak a’ magyar tollak”. Irodalomszemlélet a magyar felvilágosodás korában, a 18. század közepétől Csokonai haláláig*, Bp., 2001.
- SZAJBÉLY Mihály, *A nemzeti narratíva szerepe a magyar irodalmi kánon alakulásában Világos után*, Universitas Kiadó, Bp., 2005.

Modern magyar irodalom

11. **A Nyugat-korszak lírája** Ady Endre versei Tóth Árpád versei, Juhász Gyula versei, Kosztolányi Dezső versei, Babits Mihály versei, Kassák Lajos költői művei
12. **A Nyugat-korszak prózája** Kaffka Margit: *Színek és évek, Hangyaboly* (5 elbeszélés), Kosztolányi Dezső: *Esti Kornél, Édes Anna, Pacsirta* v. *Aranysárkány*, novellái (min. 10), legalább 2 esszéje, Babits Mihály: *A Gólyakalifa, Timár Virgil fia*, legalább 2 szabadon választott esszéje, Móricz Zsigmond *Sáranany, Uri muri* v. *Rokonok*, 10 novella (*Hét krajcár, Szegény emberek, Tragédia, Barbárok* kötelező, a többi szabadon választott), Karinthy Frigyes: *Utazás a koponyám körül*, néhány paródia az *Így írtok ti-ből*, Csáth Géza 3 novella. Nagy Lajos 5 novella
13. **Lírai irányzatok, poétikai tendenciák a századközép magyar irodalmában** József Attila: *Fiatal életek indulója, Szegényember balladája, Nem én kiáltok, Tiszta szívvel, Dúdoló, Ringató, Klárisok, Medáliák, Favágó, Betlehemi királyok, Nyár, Anyám, Holt vidék, Fagy, Külvárosi éj, Mondd, mit érlel, A hetedik, Medvetánc, Téli éjszaka, Reménytelenül, A város peremén, Elégia, Óda, Eszmélet, Mama, Altató, Levegőt!, Kései sirató, A Dunánál, Nagyon fáj, Ki-be ugrál..., Két hexameter, Kész a leltár, Kirakják a fát, Thomas Mann üdvözlése, Nem emel föl, Ars poetica, Születésnapomra, Bukj föl az árból, Hazám, Tudod, hogy nincs bocsánat, „Költőnk és kora”, /Karóval jöttél.../, /Talán eltűnök hirtelen.../, /Ime, hát megleltem hazámat.../; Szabó Lőrinc: *Az Egy álmai, Semmiért Egészen, A homlokodtól fölfelé, Szamártövís, Egy egér halálára, Lóci óriás lesz, Dsuang Dszi álma, Harc az ünnepért, Különbéke, Mozart hallgatása közben, Tücsökzene /részletek/, A huszonhatodik év /részletek/; Illyés Gyula (Szomorú béres, Ének Pannóniáról, Magyarok, Ozorai példa, Nem menekülhetsz, A kacsalábonforgó vár, Haza, a magasban, Óda egy krumpliföldhöz, Széchenyi, Két kéz, Doleo, ergo sum, Nem volt elég, A reformáció genfi emlékműve előtt, Árpád, Mors bona, nihil aliud, Bartók, A költő felel, Bevezetés egy Kodály-hangversenyhez, Hunyadi keze, Szamadó, Koszorú, Egy mondat a zsarnokságról; Erdélyi József: *Lovaspóló a Vérmezőn*; Sinka István: *Anyám balladát táncol; Radnóti Miklós: Pogány köszöntő, Mint a bika, Kortárs útlevelére, Járkálj csak, halálraitélt!, Este a hegyek között, Himnusz a békéről, Tajtékos ég, Tétova óda, Nem tudhatom..., Sem emlék, sem varázslat, Töredék, Levél a hitveshez, À la recherche..., Erőltetett menet, Razglednicák, Száll a tavasz..., eclogák; Reményik Sándor: *Eredj, ha tudsz!, Templom és iskola, Ahogy lehet; Dsida Jenő: Nagycsütörtök, Psalmus Hungaricus; Weöres Sándor (Harmadik szimfónia, Az éjszaka csodái, Merülő Saturnus, Öröklét, Majomország, Ének a határtalanról, Egy másik világ, Az ég-sapkájú ember, Rongyszőnyeg /részletek/, Magyar etüdök /részletek/, A teljesség felé, Psyché; Pilinszky János: *Halak a hálóban, Tilos csillagon, Trapéz és korlát, Téli ég alatt, Kihűlt világ, Senkiföldjén, Harmadnapon, Apokrif, Négysoros; kötetek: Szádkák, Végkifejlet; Nemes Nagy Ágnes: Fák, Között, Mesterségemhez, Eszmélet, Alkony, Tájképek, Szobrok, Szobrokat vittem, A gejzír, A tó, A lovak és az angyalok, A formátlan, A látvány, Ekhnáton-ciklus; Nagy László: *Adjon az Isten, Kiscsikó-sirató, Csodafüu-szarvas, Menyegző, Ki viszi át a Szerelmet, Himnusz minden időben, Tűz, Csontváry, Bartók és a ragadozók, József Attila!, A föltámadás szomorúsága, Gyászom a Színészkirályért, Seb a cédruson, Medvezsoltár, Vértanú arabs kanca, Föltámadt piros csizma, Versben bujdosó, Balassi Bálint lázbeszéde, Berzsenyi szólítása, Jönnek a harangok értem; Juhász Ferenc: *Óda a repüléshez, Látomásokkal áldott életem, Tűzliliom az éjszakában, A csönd virága, A múlt-idő arany-ága, Tanya az Alföldön, A mindenség szerelme, A szarvassá változott fiú kiáltása a titkok kapujából, Vers négy hangra, jajgatásra és könyörgésre, átoktalanul, Babonák napja, csütörtök: amikor a legnehezebb, Latinovits Zoltán koporsója kívül-belül teleírva, mint az egyiptomi múmia-bábok, Ady Endre utolsó fényképe, Történelem; Csoóri Sándor: *Anyám fekete rózsá, Berzsenyi elégijája, Az elmulasztott utak; Kányádi Sándor: A mi utcánk, Bot és furulya, Sárga kankalin, Vén juh az ősz, Fától fáig, Fekete-piros, A ház előtt egész éjszaka, Jönnek hozzám, Halottak napja Bécsben, Könyvjelző, A prédikátor könyve,********

Krónikás ének, Éjfél utáni nyelv, Csángó sirató, Kuplé a vörös villamosról, Nagycsütörtökön, Valaki jár a fák hegyén, Sörény és koponya

14. **Műfaji vonulatok, szemlélettörténeti folyamatok a századközép magyar próza- és drámairodalmában**—Füst Milán: *A feleségem története*; Szabó Dezső: *Feltámadás Makucskán*; Illyés Gyula: *Puszták népe, Tiszták*; Németh László: *Gyász, Iszony, Galilei*; Kodolányi János: *Szép Zsuzska vagy Boldog Margit*; Tamási Áron: *Ábel a rengetegben*; Márai Sándor: *Szindbád hazamegy*; Déry Tibor: *Niki vagy Szerelem*; Ottlik Géza: *Iskola a határon*; Sarkadi Imre: *A gyáva vagy Elveszett paradicsom*; Sánta Ferenc: *Az ötödik pecsét vagy Az áruló*; Mándy Iván: *A pálya szélén*; Mészöly Miklós: *Saulus vagy Film*; Örkény István: *Tóték vagy Pisti a vérzivatarban*, Sütő András: *Anyám könnyű álmot ígér vagy Csillag a máglyán*; Szilágyi István: *Kő hull apadó kútba*.
15. **A legutóbbi évtizedek meghatározó irodalomtörténeti fejleményei: későmodern, posztmodern kortudat és horizont** Esterházy Péter: *A szív segédigéi, Bevezetés a szépirodalomba, Harmonia caelestis és Javított kiadás*, Nádas Péter: *Egy családregény vége, Emlékiratok könyve*, Kertész Imre: *Sorstalanság*; Garaczi László: *Pompásan buszozunk*, Parti Nagy Lajos: *Esti kréta, Grafitesz, Ibusár, [Sárbogárdi Jolán:] A test anyala*, Kukorelly Endre: *TündérVölgy, avagy az emberi szív rejtelméből*; Bartis Attila: *A nyugalom*, Bodor Ádám: *Sinistra körzet*, Závada Pál: *Jadviga párnája*; Gion Nándor: *Latroknak is játszott [tetralógia] v. Mint a felszabadítók*; Tar Sándor: *Nóra jön v. A mi utcánk*, Háy János: *Dzsigerdilen v. Xanadu v. Egy boggyósgyümölcskertész fia*, Darvasi László: *A könnyumatványosok legendája v. Szerezni egy nőt*, Lázár Ervin: *Csillagmajor*; két választott kortárs költő lírája (Petri György, Baka István, Kukorelly Endre, Parti Nagy Lajos, Tóth Krisztina, Borbély Szilárd, Kovács András Ferenc, Orbán Ottó, Oravecz Imre)

Általános szakirodalom:

A megadott szakirodalomban való általános eligazodás és tájékozottság követelményén kívül kötelező az alábbiak közül minimum öt kötetből egy-egy (szabadon, önállóan kiválasztott) fejezet alapos ismerete.

A budapesti Akadémiai, illetve Balassi Kiadó *Kortársaink* sorozata

A budapesti Nap Kiadó *In memoriam* és *Emlékezet* sorozata

A magyar irodalom története: 1920-tól napjainkig, főszerk. SZEGEDY-MASZÁK Mihály, Budapest, Gondolat, 2007.

A pozsonyi Kalligram Könyvkiadó *Tegnap és Ma – Kortárs magyar írók* sorozata

ANGYALOSI Gergely: *A költő hét bordája*. Debrecen, Latin Betűk, 1996.

BÉLÁDI Miklós (szerk.): *A magyar irodalom története 1945-1975. I-IV. Bp., Akadémiai, 1981–1990.*

BÉLÁDI Miklós: *Érintkezési pontok*. Bp., Szépirodalmi, 1974.

CZINE Mihály: *Móricz Zsigmond*, Debrecen 1992.

DOMOKOS Mátyás (szerk.): *Magyar Orpheus – Weöres Sándor emlékezetére*. Bp., Szépirodalmi, 1990.

FÜLÖP László: *Élő költészet*. Bp., Magvető, 1976.

FÜLÖP László: *Kafka Margit*, Bp. 1987.

GÖRÖMBEI András (szerk.): *A prózaíró Németh László*. Debrecen, Kossuth Egyetemi, 2005.

GÖRÖMBEI András (szerk.): *Csak az igazat – Tanulmányok Illyés Gyula születésének centenáriumán*. Bp., Kortárs, 2003.

GÖRÖMBEI András (szerk.): *Tanulmányok Csoóri Sándorról*. Debrecen, Kossuth Egyetemi, 1999.

GÖRÖMBEI András (szerk.): *Tanulmányok Sütő Andrásról*. Debrecen, Kossuth Egyetemi, 2002.

GÖRÖMBEI András: *A szavak értelme*. Bp., Püski, 1996.

GÖRÖMBEI András: *Irodalom és nemzeti önismeret*. Bp., Nap, 2003.

- GÖRÖMBEI András: *Kisebbségi magyar irodalmak (1945–2000)*. Debrecen, Kossuth Egyetemi, 2001.
- HIMA Gabriella: *Kosztolányi és az egzisztenciális regény*, Bp. Akad. 1992
- KABDEBŐ Lóránt és KULCSÁR SZABÓ Ernő (szerk.): *„de nem felelnek, úgy felelnek”. A magyar líra a húszas–harmincas évek fordulóján,*, Pécs, JPTE, 1992.
- KABDEBŐ Lóránt – KULCSÁR SZABÓ Ernő (szerk.): *Szintézis nélküli évek – Nyelv, elbeszélés és világkép a harmincas évek epikájában*. Pécs, JPTE, 1993.
- KABDEBŐ Lóránt – MENYHÉRT Anna (szerk.): *Tanulmányok Szabó Lőrincről*. (Újraolvasó) Bp., Anonymus, 1997.
- KABDEBŐ Lóránt et al. (szerk.): *Tanulmányok József Attiláról*. (Újraolvasó) Bp., Anonymus, Bp. 2001.
- KELECSÉNYI László (szerk.): *Az elbeszélés nehézségei – Ottlik-olvasókönyv*. Bp., Holnap, 2001.
- KULCSÁR SZABÓ Ernő: *A magyar irodalom története 1945–1991*. Bp., Argumentum, 1994.
- KULCSÁR SZABÓ Ernő: *Beszédmód és horizont – Formációk az irodalmi modernségben*. Bp., Argumentum, 1996.
- MÁRKUS Béla (szerk.): *Irodalom, politika, élet (1945–1979). I-II*. Debrecen, Kossuth Egyetemi, 1997.
- MÁRKUS Béla (szerk.): *Tanulmányok Kányádi Sándorról*. Debrecen, Kossuth Egyetemi, 2004.
- MÁRKUS Béla (szerk.): *Tanulmányok Szilágyi Istvánról*. Debrecen, Kossuth Egyetemi, 2003.
- MONOSTORI Imre (szerk.): *„Én sosem kívántam más emlékművet...” – Vonulatok a Németh László recepció történetéből*. Bp., Argumentum, 2003.
- NÉMETH G. Béla: *Babits, a szabadító*, Bp. Tkvk. 1987.
- OLASZ Sándor: *A regény metamorfózisa a 20. század első felének magyar irodalmában*. Bp., Nemzeti Tankönyvkiadó, 1997.
- OLASZ Sándor: *Mai magyar regények*. Bp., Nemzeti Tankönyvkiadó, 2003.
- POMOGÁTS Béla: *A romániai magyar irodalom*. Bp., Bereményi, 1992.
- POMOGÁTS Béla: *A tárgyias költészetől a mitologizmusig*. Bp., Akadémiai, 1981.
- PRÁGAI Tamás (szerk.): *„Mint gondolatjel, vízszintes a tested...”* Bp., Kortárs – Mindentudás Egyeteme, 2005.
- SCHEIN Gábor: *Poétikai kísérlet az Újhold költészetében*. Bp., Universitas, 1998.
- SZEGEDY-MASZÁK Mihály – VERES András (szerk.): *A magyar irodalom története III. – 1920-tól napjainkig*. Bp., Gondolat, 2007.
- SZEGEDY-MASZÁK Mihály: *„Minta a szőnyegen”*. Bp., Balassi, 1995.
- TARJÁN Tamás: *Kortársi dráma*. Bp., Magvető, 1983.
- TASI József (szerk.): *„Inkarnáció ezüstben” – Tanulmányok Nagy Lászlóról*. Bp., PIM, 1996.
- TASI József (szerk.): *„Merre? Hogyan?” – Tanulmányok Pilinszky Jánosról*. Bp., PIM, 1997.

Irodalomelmélet

16. **A szövegelemzés formalista, strukturalista modelljei; a posztstrukturalizmus szövegfelfogása; konstrukció** (Roman Jakobson, *Nyelvészet és poétika* = Szgy. I., 449-456.; Jurij Tinyanov, *Az irodalmi tény*, Szgy. I.,^{1[1]} 228-239.; Vlgyimir Propp, *A mese morfológiája*, Szgy. I., 316-319.; Roland Barthes, *S/Z*, Osiris, Budapest, 1997, 13-29.; Roland Barthes, *Az olvasásról* = Szgy II.,^{2[2]} 100-105. Roland Barthes, *Egy Edgar Poe-mese textuális elemzése* = Szgy II, 137-153.)
17. **Elméleti irányok az ezredvégen: újhistorizmus, feminista kritika, posztkolonializmus, rendszerelmélet, pszichoanalitikus elméletek** (Stephen Greenblatt, *Shakespeare és az ördögűzők* = Szgy II, 462-479.; Ann Rosalind Jones, *A test írása: a l'écriture feminine megértése felé* = Szgy II, 491-502.; Edward W. Said – Christoph Burgmer, *Bevezetés a posztkoloniális diskurzusba* = Szgy II 602-613.; Niklas Luhmann, *A műalkotás és a művészetek önreprodukciója* = *Testes könyv I.* szerk. Kiss Attila Atilla, Kovács Sándor és Odorics Ferenc. Szeged, Ictus, 1996.; Jacques Lacan, *A tükör-stádium mint az én funkciójának kialakítója, ahogyan azt a pszichoanalitikus tapasztalat feltárja számunkra* = Szgy II, 65-69.; Sigmund Freud, *A költő és a fantáziaműködés* = *Pszichoanalízis és irodalomtudomány*, szerk. Bókay Antal – Erős Ferenc, Filum, Budapest, 1998, 59-64.)
18. **A hermeneutika hagyománya; hermeneutika és filológia viszonya** (Hans Robert Jauss, *Horizontszerkezet és dialogicitás* = Uő., *Recepcióelmélet – esztétikai tapasztalat – irodalmi hermeneutika*, Osiris, Budapest, 1999. 271-320.; Hans-Georg Gadamer, *A szép aktualitása* = Uő, *A szép aktualitása*, T-Twins Budapest, 1994, 11-85.; Hans-Georg Gadamer, *Szöveg és interpretáció* = *Szöveg és interpretáció*, szerk Bacsó Béla, Cserépfalvi, Budapest, 1991, 17-41.; Hans Robert Jauss, *Jónás könyve: Az idegenség hermeneutikájának egy paradigmája* = Uő, *Recepcióelmélet – esztétikai tapasztalat – irodalmi hermeneutika*, Osiris, Budapest, 1997, 373-395.)
19. **A narratológia hagyománya és újabb irányai** (Gerard Genette, *Az elbszélő diskurzus* = *Az irodalom elméletei I.*, szerk Thomka Beáta, Jelenkor Pécs, 1996, 61-98.; Gerard Genette, *Metonímia Proustnál* = *Figurák*, szerk. Füzi Izabella, Odorics Ferenc, Gondolat- Pompeji, Bp., 2004. ; Mieke Bal, *A leírás mint narráció* = *Narratívák II.*, szerk. Thomka Beáta, Kijárat, Budapest, 1998. ; Mieke Bal, *Látvány és narratíva egyensúlya* = *Narratívák I.*, szerk. Thomka Beáta, Kijárat, Budapest, 1998.; Dorrit Cohn, *Áttetsző tudatok* = *Az irodalom elméletet II.*, szerk Thomka Beáta, Jelenkor Pécs, 1996.)
20. **Az irodalomtudomány helye ma, a medialisélméletek és a kultúratudomány kihívásai** (K. Ludwig Pfeiffer, *A mediális és az imaginárius*, Első rész: *Egy antropológiai médiaelmélet dimenziói*. Ráció, Budapest, 2005.; Friedrich Kittler, *Optikai médiumok*, Ráció, Budapest, 2005. *I. Elméleti előfeltevések* 19-40.; Walter Haug, *Irodalomtudomány mint kultúratudomány?* = *Intézményesség és kulturális közvetítés*, szerk Bónus Tibor, Kelemen Pál, Molnár Gábor Tamás, Ráció, Budapest, 2005, 167-197. ; Raymond Williams, *A kultúra elemzése; A kultúra = A posztmodern irodalomtudomány kialakulása*, 385-391., 392- 395.)

^{1[1]} Szgy I.= Bókay Antal, Vilcsek Béla (szerk.), *A modern irodalomtudomány kialakulása. A pozitívizmustól a strukturalizmusig. Szöveggyűjtemény*. Osiris, Budapest, 1998.

^{2[2]} Szgy II.= Bókay Antal, Vilcsek Béla, Szamosi Gertrud, Sári László (szerk.), *A posztmodern irodalomtudomány kialakulása. A posztstrukturalizmustól a posztkolonializmusig. Szöveggyűjtemény*. Osiris, Budapest, 2002.

Világirodalom

21. Az antikvitás, a középkor és a reneszánsz irodalmából

Kötelező olvasmányok: Homérosz Iliász vagy Odüsszeia, egy szabadon választott Szophoklész-dráma, egy szabadon választott Platon-dialógus (ajánljuk a *Phaidroszt* vagy a *Lakomát*), Catullus-versek, Vergilius-eclogák, Augustinus: *Vallomások*, *Roland-ének*, Babits Mihály *Amor sanctus*, egy szabadon választott lovagregény (vagy egy *Trisztán*- vagy egy Chrétien-regény vagy Wolfram von Eschenbach *Parzivalja*), provanszál, német, galego trubadúrok a *Tavasziédességéből*, Dante *Pokol*, kerettörténet és három nap novellái Boccaccio *Dekameronjából*, Jonh Donne versei, Shakespeare: *Hamlet*, *Machbet*, *Szentivánéji álom*, Calderon: *Az élet álom*

Szakirodalom: Babits Mihály, *Európai irodalom története*, Bp., 1935.; Szerb Antal, *Világirodalom története*, Bp., 1941.; Jan Kott, *Kortársunk, Shakespeare*, Bp., 1971.; Ritoók Zsigmond—Sarkady János—Szilágyi J. György: *A görög kultúra aranykora Homérostól Nagy Sándorig*. Gondolat, Bp., 1984.; Géher István, *Shakespeare olvasókönyv*, Bp., 1991.; Kelemen János, *A Szentlélek poétája (Dante)*, Bp., 1999.; Albrecht, M. von: *A római irodalom története I-II*. Bp., 2003-2004.; Pál József (szerk.), *Világirodalom*, Bp., 2005.; a *Tavasziédességének* (főszerk. Bánki Éva) vonatkozó tanulmányai, Bp., 2005.

22. A klasszika, a szentimentalizmus és a romantika irodalmából

Kötelező olvasmányok: Mme de Lafayette: *Cléves hercegnő*, Racine: *Phaedra*, egy szabadon választott Moliere-vígjáték, Voltaire *Candide*, Rousseau: *Vallomások*, Nerval: *Sylvie*, Sterne: *Szentimentális utazás*, Defoe: *Pamela*, Fielding: *Tom Jones*, E. Bronte: *Üvöltő szelek*, Schiller: *Don Carlos*, Goethe: *Faust I.*, *Vonzások és választások*, Hoffmann novellái, Novalis: *Himnuszok az éjszakából*, Coleridge- és Hölderlin-versek

Szakirodalom: Babits Mihály, *Európai irodalom története*, Bp., 1935.; Szerb Antal, *Világirodalom története*, Bp., 1941.; Szenczi Miklós – Szobotka Tibor – Katona Anna, *Az angol irodalom története*, Bp., 1972.; Németh G. Béla: *Az egyensúly elvesztése*, Bp., 1978.; Rónay György: *A klasszicizmus* (bevezető tanulmány), Bp., 1978.; Wéber Antal, *A szentimentalizmus*, Bp., 1981.; Péter Ágnes, Roppant szivárvány, *A romantikus látásmódról*, Bp., 1996.; Pál József, szerk. *Világirodalom*, Bp., 2005.; *A romantika tétjei*, szerk. Fogarasi György (Helikon 2000/1–2.); Maarten Doorman, *A romantikus rend*, Bp., 2006.

23. A XIX. századi nagyregény

1. Flaubert: Bovaryné vagy Érzelmek iskolája,
2. Balzac: Goriot apó vagy Elveszett illúziók
3. Stendhal: Vörös és fekete vagy a Pármai kolostor
4. Dickens: Pickwick Klub vagy Copperfield Dávid
5. Storm: A viharlovas
6. Puskin: Anyegin
7. Dosztojevszkij: Bűn és bűnhődés, A Karamazov -testvérek
8. Tolsztoj: Anna Karenina

Szegedy-Maszácz Mihály: Kubla kán és Pickwick Romantika és realizmus az angol irodalomban (A realizmus kora)

Fried István: Tíz híres regény

Dobossy László: A francia irodalom története, Bp. 1963.
 Szávai János: Nagy francia regények, Bp. 1989.
 Török Endre: Orosz irodalom a XIX. században, Bp. 1970.
 Pálfi Ágnes: Puskin-elemzések
 Hajnádý Zoltán: Lev Tolsztoj. Tragikum, halál, katarzis
 Poszler György: A regény válaszfútjai, Bp. 1980.
 Balassa Péter. Flaubert: Érzelmek iskolája (in: Színeváltozás), Bp.
 Bahtyin: Dosztojevszkij poétikájának problémái (in: A szó esztétikája)
 Kovács Árpád: Az eszmélésregény narratív modellje: Dosztojevszkij, Filológiai Közöly, 1983/1-2.

24. A szimbolizmus és modernség költészete

1. Baudelaire, Mallarmé, Verlaine, Rimbaud versei
2. Appolinaire: Égöy; versek
3. Aragon, Breton, Éluard, Tzara verseiből
4. R. M. Rilke versei
5. T. S. Eliot és E. Pound,
6. F. Pessoa,
7. Paul Celan,
8. e. e. cummings vagy W. C. Williams,
9. a beat költők nemzedéke:

Az Átváltozások c. folyóirat Rimbaud-száma

Szabolesi Miklós: Jel és kiáltás (Az avantgarde és neoavantgarde kérdéseihöz). Gondolat 1971.

Egyed Orsolya: Fernando Pessoa. In: Harmadkor 9. (1988.)

Bowra: Az alkotó kísérlet. Európa 1970. (Kavafisz, Paszternak, Eliot, Lorca)

Pók Lajos: Bécs 1990: Panorámakép a századforduló osztrák-bécsi kultúrájáról. Bp. Helikon 1989.

Kabdebó Lóránt: Adalékok a dialogikus poétikai paradigma előtörténetéhez (Yeats, Rilke és Pound egy-egy verse alapján). In: Literatura 1993/1

S. Fauchereau: Századunk amerikai költészetéről. Európa 1974. Ford. Tótfalusi István. (Pound, Eliot, Masters stb.)

25. A modernitás és a posztmodernitás a világirodalomban :

1. Csehov: Három nővér
2. Bulgakov: Mester és Margarita
3. Szolzsenyicin: Ivan Gyeniszovics egy napja
4. Nabokov, Jerofejev vagy Pelevin egy regénye
5. Faulkner: Míg fekszem kiterítve
6. Woolf: Mrs. Dalloway
7. Carver: Nem ők a te férjed
8. Proust: Az eltűnt idő nyomában
9. Camus: Közöny és A pestis, vagy A bukás
10. Duras vagy Modiano vagy Butor egy regénye
11. Kundera: A lét elviselhetetlen könnyűsége
12. Kafka A per
13. Thomas Mann: Doktor. Faustus vagy AVarázshegy
14. Thomas Bernhard: Egy gyermek elindul
15. Marquez: Száz év magány
16. Borges: Az Alef, Pierre Ménard, a DonQuijote szerzője, Bábeli könyvtár

- Mész Lászlóné: Drámaértelmezések. Ibsen, Csehov, Beckett. Bp., Tankönyvkiadó, 1984.
- Almási Miklós: Mi lesz velünk, Anton Pavlovics?
Enigma 26-27, Proust-szám, 2000-2001
- Magyar Miklós: A francia regény tegnap és ma. A francia egzisztencialista regény, az új regény és a nouveau nouveau roman. Akadémiai 1986. (Sartre, Camus)
- Horváth Krisztina: Dosztojevszkij és Camus. In: Filológiai Közöny 1988/1-2.
- V. Gilbert Edit: A Tanítvány, a Krónikás és az Áruló. Utak A Mester és Margarita Pécs, Pro Pannonia, 2001.
- Jelena Szmirnova: Venyegyikt Jerofejev - ahogyan egy Gogol-kutató látja. Szép literatúrai ajándék 1995/3-1996/1.
- Goretity József: Az alkoholizmus orosz evangéliuma. Nagyvilág 1992/4. (Jerofejevről)
- B. Bacsko: Orwell és Szolzsenyicin a totalitarizmus ellen. In: Nagyvilág 1993/12. Ford. Gál Eleonóra
- Bradbury, M.: Virginia Woolf. In: Nagyvilág 1988/10.
- E. Naganowski: Joyce. Bp. Gondolat 1975. Ford. Fejér Irén 1989/3-4.
- D. Zatonszkij: F. Kafka és a modernizmus problémái. Kossuth 1967.
- Thomas Bernhardtól-, tól: Átváltozások 1993. Első szám
- Kulin Katalin: Mítosz és valóság. Gabriel Garcia Marquez. Akadémiai K. Bp. 1977
- Bacsó Béla: A szó árnyéka: Paul Celan költészetében. Jelenkor 1996.
- Lator László: P. Celan. Új Írás 1980/10.

BA záróvizsgatételek nyelvészetből Magyar Nyelvtudományi Tanszék

BA MAGYAR SZAK – NYELVTUDOMÁNY ZÁRÓVIZSGA TÉTELEK (2011/2012 TANÉVTŐL)

I. URALISZTIKA

- 1. A nyelvek genetikai rokonsága, az uráli nyelvek, az uráli őshaza**
- 2. A nyelvhasználat, a történeti-összehasonlító módszer**
- 3. A magyar nyelv uráli öröksége (nyelvtani jelenségek, szókészlet)**

Irodalom

- Bereczki Gábor: A magyar nyelv finnugor alapjai. Universitas Kiadó, Budapest, 2003. 3–98.
- Hajdú Péter: Az uráli nyelvészet alapkérdései. Tankönyvkiadó, Budapest, 1981. 105–173.
- Hajdú Péter – Domokos Péter: Urali nyelvrokonaink. Tankönyvkiadó, Budapest, 1978. 9–92.

NYELVTÖRTÉNET

- 1. A magyar nyelvtörténet legfontosabb forrástípusai (a nyelvemlékek, a mai magyar nyelv, a rokon nyelvek, a kontaktusnyelvek, a régi magyar nyelvkönyvek)**

Irodalom

- Kiss Jenő – Pusztai Ferenc (szerk.): Magyar nyelvtörténet. Budapest: Osiris Kiadó, Budapest, 2003. 18–22.

Benkő Loránd (szerk.): A magyar nyelv története. Budapest: Tankönyvkiadó, Budapest, 1967. 23–93.

Molnár József – Simon Györgyi: Magyar nyelvemlékek. Tankönyvkiadó, Budapest, 1976.

Dömötör Adrienne: Régi magyar nyelvemlékek. Budapest: Akadémiai Kiadó, Budapest, 2006.

2. A magyar tőtípusok kialakulása

Irodalom

Kiss Jenő – Pusztai Ferenc (szerk.): Magyar nyelvtörténet. Osiris Kiadó, Budapest, 2003. 129–138, 352–357, 610–612, 719–720, 800–801.

Bárczi Géza: A szótövek (Magyar történeti szóalaktan 1.). Egyetemi Magyar Nyelvészeti Füzetek. Tankönyvkiadó, Budapest, 1958.

3. A magyar nyelv szókészletének története

Irodalom

Kiss Jenő – Pusztai Ferenc (szerk.): Magyar nyelvtörténet. Osiris Kiadó, Budapest, 2003. 173–203, 372–392, 618–631, 725–738, 804–823.

Gerstner Károly: A magyar nyelv szókészlete. In: Kiefer Ferenc (szerk.): A magyar nyelv kézikönyve. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2003 (2006²). 117–157.

II.

ALAKTAN, SZÓFAJTAN

1. A morféma fogalma; a morfémák osztályozása és a morfémaosztályok jellemzése; a toldalékok osztályozása a tőhöz viszonyított helyzetük alapján; a toldalékmorféma-típusok (képzők, jelek, ragok) elhatárolásának szempontjai; az ige- és névszótövek; a toldalékváltozatok.

Irodalom

Keszler Borbála (szerk.): Magyar grammatika. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2000. 35–64, 95–103, 175–182.

2. A szófaj fogalma, a szófaji felosztás szempontjai; a lexikai, az aktuális és a grammatikai szófajiság; a szófaji érték változása: a kettős (vagy több) és az átmeneti szófajúság, a szófajváltás; a MGr. szófaji felosztásában szereplő csoportok (az alapszófajok, a viszonszók és a mondatszók) általános jellemzése.

Irodalom

Keszler Borbála (szerk.): Magyar grammatika. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2000. 65–303. (vagy: Keszler Borbála – Lengyel Klára: Kis magyar grammatika. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2002. 47–64., 71–85., 92–131.)

3. A szóalkotás (gyakoribb és ritkább) módjai.

Irodalom

Keszler Borbála (szerk.): *Magyar grammatika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2000. 305–345.

SZINTAGMATAN, MONDATTAN

1. A szintagmatan alapfogalmi (a szintagmák meghatározása, elhatárolásuk más kategóriáktól, típusaik, bővítménytípusok – vonzatosság; alá- és mellérendelő szintagmák, szintagmacsoportok, a Deme-féle szinteződés-elképzelés).

Irodalom

Keszler Borbála – Lengyel Klára: Kis magyar grammatika. Tankönyvkiadó, Budapest, 2002. 159–167.

P. Lakatos Iona (szerk): Grammatikai gyakorlókönyv. Bölcsész Konzorcium, Budapest, 2006. 77–82. <http://mek.oszk.hu/04800/04891/>

G. Varga Gyöngyi: A szószerkezetbokr vizsgálatáról. In: Rácz Endre – Szathmári István (szerk.): Tanulmányok a mai magyar nyelv mondattana köréből. Budapest: Tankönyvkiadó, Budapest, 1977. 95–109.

Deme László: Szinteződés és tömbösödés az egyszerű mondatban. Nyr. (1966) 90: 275–287.

2. Az egyszerű mondatok és a mondatrészek (rendszer- és szövegmondat; szerkezet szerinti mondatosztályozás; a mondatfajták és a modalitás; a mondatrészek jellemzése, viszonyaik; az egyszerű és az összetett mondatok határsávja).

Irodalom

Keszler Borbála – Lengyel Klára: Kis magyar grammatika. Tankönyvkiadó, Budapest, 2002. 171–225.

Laczkó Krisztina: Alany és az állítmány viszonya: hozzárendelés vagy alárendelés? Nyr. (2001) 125: 407–418. (<http://www.c3.hu/~nyelvor/period/1254/125402.htm>)

3. Az összetett mondatok (az alárendelő összetett mondatok lehetséges osztályozási módjai; a sajátos jelentéstartalmú mellékmondatok; a mellérendelő összetett mondatok; a többszörösen összetett mondatok elemzési szempontjai).

Irodalom

Keszler Borbála – Lengyel Klára: Kis magyar grammatika. Tankönyvkiadó, Budapest, 2002. 227–267.

Haader Lea: Az alárendelő összetett mondatok általános kérdései. Nyr. (1999) 123: 340–350. (<http://www.c3.hu/~nyelvor/period/1233/123309.htm>)

Haader Lea: A mellékmondatok osztályozásának problémái. Nyr. (2000) 124: 452–456. (<http://www.c3.hu/~nyelvor/period/1244/124406.htm>)

III. SZÖVEGTAN

1. A szöveg nyelvi jellemzői, a szöveg nyelvészeti leírásai.

Irodalom

Kiefer Ferenc: Szövegelmélet – szöveggrammatika – szövegnyelvészet. Magyar Nyelvőr. 1979. 216–225.

Kocsány Piroska: Szövegnyelvészet vagy szövegtípusok nyelvészete? Filológiai Közöny 1989. 26–43.

Tolcsvai Nagy Gábor: Szövegtan. In: Kiefer F. (szerk.): Magyar nyelv. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2003. 245–248.

2. A deixis és a koreferencia.

Irodalom

Tolcsvai Nagy Gábor: A magyar nyelv szövegtana. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2001. 180–201 (a *deixis*), 205–213 (a *koreferencia*).

Tolcsvai Nagy Gábor: Szövegtan. In: Kiefer F. (szerk.): Magyar nyelv. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2003. 248–250.

3. A párbeszéd szövegtani jellemzői.

Irodalom

Tolcsvai Nagy Gábor: A magyar nyelv szövegtana. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2001. 299–309.

Hámori Ágnes: A társalgási műfajokról. In: Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.): Szöveg és típus. Szövegtypológiai tanulmányok. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2006. 157–181.

STILISZTIKA

1. A nyelvi stílus fogalma. Stílusértelmezések a modern nyelvelméleti megközelítések alapján.

Irodalom

Szikszainé Nagy Irma: Magyar stilisztika. Osiris Kiadó, Budapest, 2007. 37–54.

Tolcsvai Nagy Gábor: A magyar nyelv stilisztikája. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1996. 50–132.

2. A nyelvi kép. A metafora, metaforaértelmezések. A metonímia fogalma és fajtái.

Irodalom

Szikszainé Nagy Irma: Magyar stilisztika. Osiris Kiadó, Budapest, 2007. 409–468.

Kövecses Zoltán: A metafora. Gyakorlati bevezetés a kognitív metaforaelméletbe. Tipotex Kiadó, Budapest, 2005.

Kövecses Zoltán – Benczes Réka: Kognitív nyelvészet. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2010. 63–114.

3. A magyar szépírói stílus története. Kiemelten: A Nyugat stílusújításától a jelenig.

Irodalom

Szabó Zoltán: A magyar szépírói stílus történetének fő irányai. Corvina Könyvkiadó, Budapest, 1998. 11–40; 161–254.

IV.

JELENTÉSTAN

1. A jelentés nyelvészeti elméletei; a jelentés fogalma, megközelítései. A főbb jelentéselméletek jellemzői, hasonlóságaik, különbségeik.

Irodalom

Kiefer Ferenc: Jelentéselmélet. Corvina Kiadó, Budapest, 2000. (Második, bővített kiadás: 2007.) A jelentés leírásának módjai. 13–35.

Kövecses Zoltán – Benczes Réka: Kognitív nyelvészet. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2010. 13–23.

Maleczki Márta: Szemantika. Szerkezetek jelentése. In: Alberti Gábor – Fóris Ágota (szerk.): A mai magyar formális nyelvtudomány műhelyei. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2007. 124–138.

Szende Tamás: A jelentés alapvonalai. A jelentés a kommunikációban. Corvinus Kiadó, Budapest, 1996.

Tolcsvai Nagy Gábor 2010. Kognitív szemantika. Konstantin Filozófus Egyetem, Közép-európai Tanulmányok Kara, Nyitra. 9–48.

2. A kategorizáció fajtái. A prototípuselmélet.

Irodalom

- Bañcerowski Janusz: A kognitív nyelvészet alapelvei. Magyar Nyelvőr (1999) 123, 78–87.
- Kiefer Ferenc: Jelentéselmélet. Corvina Kiadó, Budapest, 2000. (Második, bővített kiadás: 2007.) A prototípuselmélet és a kognitív szemantika. 92–119.
- Kövecses Zoltán – Benczes Réka: Kognitív nyelvészet. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2010. 25–62.
- Tolcsvai Nagy Gábor: A nyelvi kategorizáció kognitív nyelvészeti keretben. In: Zimányi Á. L. (szerk.): Acta Academiae Paedagogicae Agriensis. Sectio Linguistica Hungarica. XXXII. EKF Liceum Kiadó, Eger, 2005. 5–20. [VAGY: Tolcsvai Nagy Gábor: Kognitív szemantika. Konstantin Filozófus Egyetem, Közép-európai Tanulmányok Kara, Nyitra, 2010. 24–30.]

3. A szókészlet jelentésviszonyai. Poliszémia, homonímia, szemantikai határozatlanság. Szinonímia, hierarchikus viszonyok a nyelvben.

Irodalom

- Károly Sándor: A Magyar Szinonimaszótár és a szinonimitás. Magyar Nyelv (1980) 76, 143–156.
- Kiefer Ferenc: Jelentéselmélet. Corvina Kiadó, Budapest, 2000. (Második, bővített kiadás: 2007.) A poliszémia és a kétszintű szemantika. 121–138.
- Szende Tamás: A jelentés alapvonalai. A jelentés a kommunikációban. Corvinus Kiadó, Budapest, 1996.

DIALEKTOLÓGIA

1. A dialektológia helye a tudományok rendszerében. A nyelvjárások kutatásának jelentősége, szerepe. A nyelvjárások helye a mai nyelvhasználatban.

Irodalom

- Magyar dialektológia. Szerk. Kiss Jenő, Budapest, Osiris, 2001. II/5. 47–56.; III/1. 61–71, 6-7-8-9. 131–156., IV.2-3-4. 202–233., 7. 243–255.
- Kiss Jenő: A nyelvről való gondolkodás egyik fejezete: vélekedések a Nyelvjárások jövőjéről. Magyar Nyelvőr, 1989, 465–468.
- Kiss Jenő: A magyar dialektológia s újabb feladatai az ezredfordulón. Magyar Tudomány, 1998, 929–935.
- Trudgill, Peter: Dialektusok és szociolektusok az új Európában. Valóság, 1995/11.107–110.

2. A nyelvföldrajzi kutatások feladata, módszerei. A magyar nyelvföldrajz kialakulása és fontosabb eredményei.

Irodalom

- Magyar dialektológia. Szerk. Kiss Jenő, Budapest, Osiris, 2001. III/–45. 92–130.
- Deme László – Imre Samu: A magyar nyelvátlasz viszonya egyéb tudományágakhoz. Magyar Tudomány, 1962. 541–552.
- Bárcki Géza: A magyar nyelvátlaszkutatás története. In: A magyar nyelvjárások atlaszának elméleti-módszertani kérdései. Szerk. Deme László és Imre Samu. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1975. 13–49.
- Benkő Loránd: A nyelvföldrajz történeti tanulságai. A MTA Nyelv- és Irodalomtudományi Osztályának Közleményei, 1967. 29–48.
- Kiss Jenő: A dialektológia kettős feladata és a nyelvföldrajz. Magyar Nyelv, 1999, 418–425.

SZOCIOLINGVISZTIKA

1. Nyelv és társadalom. A magyar nyelv rétegződése – köznyelv, társadalmi és területi nyelvváltozatok. A nyelvi norma.

2. A társadalmi kétnyelvűség típusai; a kisebbségi magyarpárú kétnyelvűség sajátos vonásai. Nyelvi hátrány kisebbségben, a nyelvek dominanciája, a nyelvcseré fogalma. Nyelvi jogok, nyelvpolitika a kisebbség és a többség szemszögéből.

Irodalom

Bartha Csilla: A kétnyelvűség alapkérdései. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1999.

Kiss Jenő: Társadalom és nyelvhasználat. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1995. (2002) (megfelelő fejezetei)

Sándor Klára: Szociolingvisztikai alapismeretek. In: Sándor Klára (szerk.) Nyelv, nyelvi jogok, oktatás. JGYF Kiadó, Szeged, 2001. 7–48.

Wardaugh, Ronald: Szociolingvisztika. Osiris Kiadó, Budapest, 1995. (megfelelő fejezetei)